

קידושין מא

שבת שובה תרפ"ד

משה שווערד

1. רא"ש על כתובות פרק ראשון - סימן יב

ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קידושין כדאמר (פסחים דף ז ע"ב) כל הברכות כולן מברכין עובר לעשייתן. ויש שכתבו שצריך לעשות אחר האירוסין דילמא הדרא בה האשה והויא לה ברכה לבטלה. ועוד שבכל המצות לפי שמזכירין עשיית המצוה מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל כאן אין מברכין אשר קדשנו לקדש האשה וכיון שאין מזכירין עשיית המצוה אין צריך לברך עובר לעשייתן. מאי מברכין. אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין ברוך מקדש ישראל וכו' ונהגו האידנא מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין. **יש מקשין על נוסח ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה ועוד היכן מצינו ברכה כזאת שמברכין על מה שאסר לנו הקב"ה והלא אין אנו מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט** ועוד מה ענין להזכיר עריות בכאן. ועוד מה לנו להזכיר חופה בכאן כיון שמברכין ברכת אירוסין בבית האירוסין ובלא חופה. **וג"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה כי פריה ורביה היינו קיום המצוה ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה וכן הנושא זקנה איילונית או עקרה וכן סריס חמה שנשא מברכין ברכת חתנים ואין חיוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו.** ואף בנושא אשה לשם פריה ורביה כיון (שאי) אפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחוייב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין וגם התם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבחת ואכלת אבל הכא כתיב כי יקח איש ועוד דבקדשים אי אפשר בלא שחיטה הילכך מברכין על כל שחיטה. **וברכה זו נתקנה לתת שבת להקב"ה אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות.** והזכירו בו איסור ארוסות והתיר נשואות בחופה וקידושין שלא יטעה אדם לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו לכך הזכירו חופה לומר דדוק ברכת חופה היא המתרת הכלה. ולהכי נמי הקדימו חופה לקידושין לומר והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה שאחר ברכת הקידושין:

2. רמב"ם יד החזקה הלכות אישות פרק א

(ב) וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם ...

3. ברכת אברהם

מצוה זו יותר משלוש, כי הא דרז ספרא מחריך רישא וכו'. יש להסתפק בכל מכשירי מצוה כאפייט מצוה ועשיית ציית ותפילין וצניית סוכה אם אמרינן מצוה זו יותר משלוש. ולכא' משמע כאן דרך הדין, דגם הא דמחרין רישא אינו אלא הכשר לסעודת שבת. אמנם ע' ברמז"ס (פ"ל מהל' שבת הל"ה) מסדר אדם שולחנו בערב שבת וכו' כדי לכבדו בכניסתו וליאמרו ונריך לתקן ביתו מצעוד יום מפני כבוד שבת ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך לאכול ומטה מונעת שכל אלו לכבוד שבת הן. אע"פ שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שצדית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזהו כבודו, חכמים הראשונים מהם מי שהיה מפלל עזים וכו' וכל המרצה בדבר זה הרי זה משונה, עכ"ל ולשון המחבר (בס' ר"נ) ואפי' יש לו כמה עבדים לשמשו ישמח להכין בעצמו שום דבר ללכוד שבת כדי לכבדו וכו'. ומשמע מזה דזה נכנס לעיקר המצוה של כבוד שבת שיעשה הכנות לשבת שזה כבוד שבת. אלא דמה שעושה בעצמו חזין בגמ' דזה מגדר מצוה זו ולא דזה גופא נכנס לחיוב הכבוד מה שגופו בעצמו עושה, אלא דההכנות הם מצוה כבוד, ומצוה זו יותר משלוש.

רמא דמוכחין מזה על קדושי אשה, דלכא' אינו אלא הכשר מצוה פרי' ורבי', ע' ברמז"ס (פ"א מהל' אישות הל"ב) וליקוחין אלו מצוה עשה של תורה הם, הרי דס"ל דג"ז מצוה צפנ"ע לקדש אשה. ואפי' שפיר לשיטתו ודעתו (צפ"ג הל' כ"ג) דס"ל דזרעת אירוסין הוה זרעת המצוה שכתב דנריך לדרך הוא או שלוחו דדרך שמזכירין על כל המצות, ע"ש. אמנם ברמז"ס (פ"א דכתובות ס' י"ב) פליג ע"ז וכתב, ונ"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה כי פריה ורביה היינו קיום המצוה ואם לקח פלגש וקיים פו"ר אינו מחוייב לקדש אשה וכן הנושא זקנה וכו', ואף בנושא אשה לשם פו"ר כיון שאפשר לקיים מצוה פו"ר בלא קידושין וכו', ע"ש. הרי מבואר בדבריו דרק פו"ר היא מצוה וקידושין אינו אלא קנין, ושדרך כלל על ידו מתקיים אח"כ מצוה פו"ר. ולפ"ז נראה דאין זה אלא הכשר מצוה. ולפ"ז ז"ל דגם הכנות שבת אינה אלא הכשר מצוה, דאל"כ הא ליכא ראיה מזה על קידושין, דדילמא רק במצוה עצמה אמרינן מצוה זו יותר משלוש.

4. שערים מצויינים בהלכה

אשה כתבו הרמב"ם (אישות פ"ג ה"ט) והשו"ע (אהע"ז סי' לה ס"א) מצוה כו', כלשון הגמ' כאן]. ובשו"ע הרב (קונ"א שם סק"ב) מבאר, שיש ב' ענינים נפרדים, א) מצוה בו יותר מבשלוחו, וליכא חיובא בזה, רק יתרון מצוה בעלמא, ב) הכנה לכבוד שבת, ובוה חיובא איכא, דחובת הגוף הוא להתעסק דוקא בעצמו, משום שזהו כבודו של שבת, שמראה בזה שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו, ובוה

מצוה בו יותר מבשלוחו. פרש"י דכי עסיק גופו במצות מקבל שכר טפי. ומבואר דאין זה חובה גמורה, אלא זהירות במצוה. וכן מבואר בדברי השו"ע (או"ח סי' רנ ס"א) ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו כו'. אבל ברמב"ם (שבת פ"ל ה"ו) כתב, חייב לעשות דברים שהן לצורך שבת בגופו, שזה הוא כבודו [אבל לענין קידושי

5. שעורים לזכר אבא מרי ז"ל

עין ברמב"ם פרק ל' הל' ג': „ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה ולא יהי מלבוש החול כמלבוש השבת ואם אין לו להחליף משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול“. הרי הרמב"ם תובע מן האדם שני דברים: א) שילבש כסות נקיה ויפה; ב) שכסות שבת תהא שונה ממלבוש החול. כמו כן עיין בה"ז: „איזהו עונג זהו שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר וכו' ואם אין ידו משגת אפילו לא עשה אלא שלק וכיוצא בו משום כבוד שבת הרי זה עונג שבת“. לכאורה צ"ע: במה משבח הוא את מאכלו ע"י הוספת ירק, סלק? אמנם התשובה פשוטה היא. ההלכה העיקרית של מצות עונג היא כמו במצות כיבוד – שינוי מימות החול. לא תהא סעודת שבת כסעודת חול, הבדלת היום ויחודו – עיקר העיקרים הוא. עיין בשבת (קטז, א): „וכבדתו רב אמר להקדים ושמאל אמר

אם כן, ישנן שתי מצוות כיבוד: א) עיקר המצוה בערב שבת לקבל פני השכינה. ב) שיהיה הבית מוכן, מפואר ומקושט ושיאה לבוש בגדי שבת. כמובן, הקיום השני נובע מן הראשון. אם שבת מסמלת נוכחות הקב"ה, אז צריכים להכין את הבית בשבילו. בכתוב בישיבתו שתי מצוות כיבוד מפורשות. וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד – זהו הכיבוד של תודעת והרגשת השראת שכינת קוב"ה. שבת נקראת קדוש ד'. וכבדתו מעשות דרכיך – זהו שינוי המלבושים, הדירה וגם המזון לכבוד השבת, כמו שנתבאר לעיל.

6. שאלות דרב אחאי גאון - סימן קסט

[א] שאלתא דמחייבין דבית ישראל למעבד מטללתא ומיתב בה שבעה יומי דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וכתוב בסוכות תשב שבעת ימים וכמה הוי שיעורא דסוכה דנפיק בה אינש ידי חובתיה כדתיא כל שמחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשירה ר' אומר עד שתהא בה ארבע אמות על ארבע אמו':

7. העמק שאלה על שאלות דרב אחאי גאון סימן קסט - אות א

... אבל רבינו למאי הביא מצות עשיה בסוכה בפני עצמה וישיבה בפני עצמה: אלא נראה ללמוד מלשון רבינו. דאף על גב דעיקר מצות סוכה הוא הישיבה. והעשיה אינה אלא הכנה. מכ"מ יש בה מצוה באשר הכנה זו כתיבא בתורה וחשובה משאר הכנות דמצות שאינן כתובין בתורה. ואינו דומה עשית סוכה וכתית תו"מ דכתיב וכתבתם ושמירת מצת מצוה דכתיב ושמרתם את המצות והכנה דשבת וכדומה. לאגידת לולב ותקון שופר וכדומה שלא נזכר בהו שום הכנה אלא גוף המצוה. ונראה דהא דאי' במנחות דמ"ב א' דרב אדא ב"א רמי חוטי ומברך לעשות ציצית והש"ס שקיל וטרי טובא ומקשה מתפלין וסוכה שאין מברכין על עשייתו. ומסיק שאין מברכין אלא על מצוה שנגמר עשייתה. ולכאורה קשה האיד ס"ד דר"א ב"א לברך על כל הכנות ומכשירי מצות א"כ ה"ל לברך על טוית ציצית ג"כ וכדומה. והכי ק' על הירו' שהביאו התו' דס"ל

לברך על עשיית המצות. ותו' ק' למה לא הקשה הש"ס אלא מעשית סוכה ולא מעשית לולב ושופר. אלא ודאי לא עלה עה"ד לברך אלא על הכנה דכתיבא בתורה כמו עשית ציצית דכתיב ועשו להם ציצית. גדילים תעשה לך. ואע"ג שאין זה עיקר וגמר המצוה מכ"מ אחר דכתיבא בלשון מ"ע ס"ל דחייב לברך. והרי כ' הרא"ש כתובות פ"א דהא דמברכין על השחיטה אע"ג שאינו מצוה לאכול שחוטות אלא אזהרה שלא לאכול שאינה זבוחה מכ"מ כיון דכתיב בלשון מ"ע וזבחת ואכלת מברכין. ה"נ ס"ל לראב"א דאע"ג שאין עש' זו עיקר המצוה מכ"מ כיון דכתיב בלשון מ"ע מברכין. ושקיל וטרי מסוכה דכתיב תעשה ומתפילין דכתיב וכתבתם וידוע דקאי גם על תפילין כדאי' בגיטין דמ"ה לענין מאן דאיתנהו בקשירה איתנהו בכתיבה דכתיב וקשרתם וכתבתם. ומסיק הגמ' דא"צ לברך אלא על גמר המצוה ולא על מכשירין אפי' כתובין. והירו' ס"ל כראב"א. והא דאתא בירו' פ' הרוואה לברך על אגידת לולב. היינו משום דס"ל לענין תעשה ולא מה"ע מקשינן לולב לסוכה ופלוגתא היא בש"ס דילין סוכה די"ב. וע' מש"כ בשא"י קמ"ה ואם כן

כתיב תעשה גם בלולב מש"ה מברכין לדעת הירו'. **ונראה דיש מכ"מ נ"מ בדין בין הכנה הכתובה בתורה לאינה כתובה**

בתורה. דהנה ידוע הכלל מצוה בו יותר מבשלוcho לא בגוף מ"ע בלבד אלא אפי' בהכנה דמצוה כדאי' פ'

כ"כ בהכנה דשבת שאינו אלא הכנה למצות עונג שבת. והכי מצינו בירושלמי פסחים ר"ח אזיל לגבי טחוניא. והיינו משום ושמרתם את המצות דמצוה לראות שיהיו משומרין כראוי אע"ג שאינו אלא הכנה לאכילת מצה משומרת. וקש' הא דאיתא בפסחים דף ד' דאיכא אתרי דבדקי בגופיהו ואיכא אתרי דיהבי אגרא. והרי מצד מצוה בו יותר מבשלוcho ראוי לבדוק בעצמו כמש"כ המג"א סי' תל"ב סק"ה וא"כ באמת קשה על הני דיהבי אגרא. והכי קשה לי הא דאיתא בפסחים דקט"ו לחם עוני מה עני הוא מסיק ואשתו אופה כו'. ומה שפרש"י כדי שלא תחמיץ קשה לי טובא שהרי מושמרתם את המצות נ"ל כל הנדרש לשמירה משעת קצירה עד אפיה. וגם הלשון הוא מסיק ואשתו אופה אינו מורה על כך. והכי מביעי מה עני אופה סמוך להיסקו. וגם עיקר הענין דשמירת החימוץ במה שיהא סמוך להיסקו אינו מוכרח כ"כ. ועיקר הזהירות שיהא סמוך האפיה ללישה. אלא נראה דאשמועינן שהמצוה שיהא עסוק בעצמו באפיית המצות כעני הזה שהוא מסיק ואשתו אופה וא"כ קשה לכאורה הא בל"ז ידענו

דמצוה בו יותר מבשלוcho. **ונראה דמצוה בו יותר מבשלוcho דבהכנה אינו אלא בהכנה המפורשת בתורה כמו הכנה**

דשבת דכתיב והכינו את אשר יביאו וגו'. והכנה דמצה דכתיב ושמרתם את המצות וכן הרבה. אבל בהכנה

שאינה כתובה בתורה לא שייך מצוה בו כלל. ולמדתי הכי מפרש"י מכות דף ח' בהא דתנן ואשר יבוא את רעהו ביער מה יער

רשות אף כל רשות ומקשה ההוא מרבנן לרבא ממאי דבחיטבת עצים דרשות קאי דילמא בחיטבת עצים דסוכה או דמערכה. אמר ליה רבא כיון דאם מצא חטוב אינו חוטב השתא נמי לאו מצוה ופרש"י כי לא מצא חטובה אין החיטבה מצוה אלא עשית הסוכה עכ"ל. הרי דמחלק רש"י בין חיטבת עצים לגוף מעשה הסוכה. דבגוף מעשה הסוכה דבגוף מעשה הסוכה ודאי מיחשב מצוה דאפי' מצא עשוי מצוה שיעשה בעצמו משום מצוה בו יותר מבשלוcho. משא"כ חיטבת עצים דאם מצא חטוב ודאי אינו מצוה ה"נ אפי' לא מצא חטוב ג"כ לא מיחשב למצוה שחוטב בעצמו שהרי אפשר להשתדל שיחטוב אחר או להשיג חטובים. ולכאן' קשה מאי נ"מ בין עשית סוכה לחיטבת עצים והרי זה וזה אינו אלא הכנה למצות

ישיבה. אלא ע"כ כמש"כ משום דעשית הסוכה כתיב בתורה חג הסוכות תעשה. משא"כ חיטבת עצים ולא תאמר דהדר

ביה רבא מסברא זו כדאי' שם הדר ביה רבא ואמר לאו מילתא הוא דאמרי ואשר יבא את רעהו ביער מהיער דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל ואי ס"ד

מצוה לא סגי דלא עייל משמע דחזר ביה רבא וס"ל דודאי מצוה לילך בעצמו ליער לחטוב עצים. **הרי להיפך דבכל הכנות מצוה בו**

יותר מבשלוcho.

8. ברכת אברהם

שם. נשער הניין (ס"י ר"נ סק"ט) הקשה דמנא שיכול לעשות ע"י אחרים אין מצטלין תלמוד תורה ומדוע לא עשו הנך חכמים ע"י שליח, ומיך דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו כגון שיפסיק באמצע הלימוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יכול לעשות עמו הטובה ההיא, משא"כ בזה שהכבוד שנת מוטלת על גופו וממילא מצוה זו יותר מבשלוcho. א"נ דדוקא לענין כבוד שנת אחרין כן דחמירא, משא"כ לענין שאר מצות אס הוא ת"ח ונוגע לביטול תורה וי"ע, עכ"ל.

ותירוצ' ז' ז"ע, דאס נימא דכבוד שנת חמירא טפי אין מוכיחים מזה על קידושין, דדילמא ל"ש כלל ענין מצוה זו יותר מבשלוcho אלא בשנת דחמירא. וגם חירוק א' ז"ב, דהא הכבוד שנת יתקיים עי"ז שכל ההכנות יהיו עשויות, וכן הקידושין יתקיימו, ומה זה מוטל על גופו טפי מחסד שיתקיים ע"י אחר.

וביאור הדבר נראה דהתם הספק אס לקיים מצות תלמוד תורה או מצות חסד, ואס החסד יתקיים ע"י אחר שוב אין עליו מצוה זו כלל, לא זו ולא בשלוcho דכבר אין צורך שיתקיים בשבילו, אבל צמא שהצוי ע"כ עליו ולא יתכן כלל להסתער מהמאזה, וכל הספק אס לקיים בעצמו או ע"י אחרים, בזה חזין דעדיף ע"י עצמו גם אס יתבטל מת"ת.

וע' לשון חוס' ר"י הזקן, כל מצוה המוטלת עליו יעשה בגופו ולא ע"י שליח, ומדויק כנ"ל, דרק מצוה שנת"כ מוטלת עליו וכמשנ"ת.

9. ר"ן (על הרי"ף) מסכת קידושין דף טז עמוד ב
ואפילו הכי אשמעינן מתניתין [1] דמצוה בה יותר מבשלוחה דאע"ג דאשה אינה מצוה בפריה ורביה מ"מ
יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו

10. שיטה לא נודע למי מסכת קידושין דף מא עמוד א
מצוה בה יותר מבשלוחה. ואף על גב דאתתא לא מפקדא בפריה ורביה [2] מדרבנן מיהא מיתייבא, [3] אי
נמי דאית לה שכר כמי שאינו מצווה ועושה.

11. קרבן נתנאל על קידושין פרק שני
[א] מצוה בה יותר מבשלוחה. ואף על גב דאשה אינה מצווה על פריה ורביה מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייע
לבעל לקיים מצותו הר"ן [4] ולא ידעתי אם אינה מצווה על פריה ורביה מ"מ על מצוה לשבת יצרה היא
מצוה. כמ"ש תוס' בב"ב דף יג ובגיטין דף מ"א ד"ה לא תוהו ע"ש:

12. דבר יעקב מסכת קידושין דף מא עמוד א
[5] המקנה מתרץ לפי הרמב"ם שסובר שקידושין הוי מצוה בפני עצמה [וגם זקן שאינו מוליד או המקדש עקרה
שלא יקיים פר"ו מקיים מצוה], א"כ גם אשה שרוצה להתקדש מקיימת מצוה, דהוי כמו שחיטה שאינו חייב
לאכול ואם רוצה לאכול מקיים מצוה בשחיטה ה"נ אשה אינה חייבת בפר"ו ואם רוצה להנשא יש לה מצוה
להתקדש. וכעין זה תירץ היש"ש [סימן א].

13. משך חכמה על בראשית פרק ט פסוק ז
(ז) פרו ורבו וכו' - לא רחוק הוא לאמר הא שפטרה התורה נשים מפו"ר וחייבה רק אנשים כי משפטי ה'
ודרכיו דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ולא עמסה על הישראלי מה שאין ביכולת הגוף לקבל, ומכל דבר
האסור לא מנעה התורה בסוגה ההיתר כמו שאמרו פרק כל הבשר (חולין קט סע"ב) ומשום זה לא מצאנו
מצוה להתענות רק יום אחד בשנה וקודם הזהירה וחייבה לאכול, וכן לא מנעה המשגל מכל בריה לבד ממש
רבינו (שבת פז) לפי שלא היה צריך לגדול מעלתו ולזהירות גופו ויותר מזה במלחמה בעת הנצחון לגדול החום
והרחבת הלב ידע אל דעות כי אז לא יתכן לעצור בעד הרוח בעת חשקו באשה יפ"ת והתירה התורה יפ"ת א"א
וכמאמרם (קדושין כא סע"ב) לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר וכבר האריך בזה מחבר אחד, ומצאנו איך היה זאת לאבן פינה לאבות הקבלה שפטרו מיבום מי שמתו
בניו אח"כ משום דרכיה דרכי נועם (יבמות פז): וא"כ נשים שמסתכנות בעיבור ולידה ומשום זה אמרו מיתה שכיחא עיין
תוס' כתובות פ"ג ע"ב ד"ה מיתה שכיחא לא גזרה התורה לצוות לפרות ולרבות על אשה. וכן מותרת לשתות
כוס עיקרין וכעובדא דיהודית דביתהו דר"ח סוף הבא ע"י רק לקיום המין עשה בטבעה שתשוקתה להוליד
עזה משל איש (עיין ב"מ פד רע"א ורש"י ד"ה כי כאיש לשון אחר וכו') ומצאנו לרחל שאמרה (בראשית ל)
הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי ובזה ניחא הך דאמר רב יוסף סוף פרק הבא ע"י דאין נשים מצוות בפו"ר
מהכא אני אל שדי פרה ורבה (בראשית לה, יא) ולא קאמר פרו ורבו, (בראשית א, כח) היינו זבאדם וחיה
שבירך אותן קודם החטא שלא היה צער לידה היו מצוות שניהם בפו"ר ואמר להם פרו ורבו אבל לאחר
החטא שהיה לה צער לידה (בראשית ג, טז) והיא רוב פעמים מסתכנת מזה עד כי אמרו (נדה לא:): אשה נשבעת שלא תזדקק כו' לכן בנח אף דכתיב
ויאמר להם פרו ורבו הלא כתיב קודם ויברך את נח ואת בניו אבל נשיהם לא הזכיר שאינם בכלל מצוה דפו"ר, וביעקב קאמר פרה ורבה (בראשית לה, יא) וזה נכון,
ובמהרש"א סנהדרין נ"ח (נט: סד"ה גמרא והרי פ"ו) הניח זה בויש ליישב וכונן לזה ודו"ק.

עוד יתכן לאמר בטעם שפטרה התורה נשים מפו"ר משום דבאמת הלא הטביעה בטבע התשוקה ובנקבה
עוד יותר כמו שאמרו (קדושין ז) טב למיתב טן דו וכו', ודי במה שהיא מוכרחת בטבע ...

14. תוספות על קידושין דף מא/א
אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה. ואע"ג דאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ
בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שנתרצית ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אביה
איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית ועכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפי' קטנות היינו
משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו נדוניא שמא לאחר זמן לא
יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם:

15. דבר יעקב מסכת קידושין דף מא עמוד א

יב] תד"ה אסור וכו' ועכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפ' קטנות היינו משום שבכל יום הגלות מתגבר וכו' - לכאורה קשה איך הותר האיסור, ולפי מה שכתב הרמב"ם שלקדש בתו קטנה אינו איסור גמור ניהא. [1] והב"י [סו"ס נו] לומד בתוס' שהי' איסור גמור אלא דכיון שהאיסור מצד מצד ואהבת לרעך לכן בזה"ז יותר טוב שתנשא קטנה ובה' יתקיים ואהבת לרעך. [2] הב"ח [סימן לז הובא בק"נ אות ב] כתב דאם יש בקטנה דעת יכול לקדשה אף אם היא קטנה, וכ"כ הריטב"א [להלן נא ב] דאם יש לה דעת ומתרצה בדבר או אם ליכא למיחש שתמאן לכשתגדל מותר להשיאה.

16. תוספות רא"ש על קידושין דף מא/א

ושלחה מלמד שהיא עושה שליח. וא"ת אמאי צריך תרי קראי חד לשליחות הבעל וחד לשליחות האשה, וי"ל דהו"א דבבעל הוא דשייך שליחות שאינו מגרש אלא מדעתו אבל אשה שמתגרשת בע"כ לא אלים מעשה ידיה כולי האי שתוכל למנות שליח במקומה:

17. דבר יעקב מסכת קידושין דף מא עמוד א

ב. הברכ"ש [סימן יט] מביא בשם הגר"י מפוניבז' [בספר זרע יצחק, וכ"כ שער"י [שער ז - ז] וקובה"ע סימן עו - ז] שיש בשליחות שני גדרים, יש שליחות לפעול חלות ויש שליחות על מעשה. וכתב הזרע יצחק דלכן צריך שני פסוקים, דשליח הבעל הוי שליח לעשות חלות גירושין ומכאן ילפינן שליח לעשות חלות, ושליח האשה הוי שליח על מעשה, שקבלה דשליח הוי כמו קבלה ידיה. ג. הפנ"י מתרץ [בתירוץ שני] שבשליחות להולכה נתחדש שליחות לעשות מעשה, ובשליחות לקבלה נתחדש שליחות לענין שיד שליח כיד משלח, ונתינת גט ליד השליח הוי כנתינה ליד האשה.

18. חדושי הרשב"א על מסכת קידושין דף מא/א

מלמד שהשליח עושה שליח. וא"ת בשלמא שליח ידיה משוי שליח, אבל שליח ידיה היכי משוי שליח, והא מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח, כדאמרינן (בהמביא תניין) [בכל הגט] (גיטין כט, א), [1] ותירץ הרב ברצלוני דהכא בדשווייה איהי שליח בקנין, דאלימ לשויה שליח. [2] ומסתברא בשנתנה לו רשות לשויה שליח, דלא אמרינן מילי לא ממסרן לשליח אלא כשהשליח עושה אותו שליח מדעתו, אבל מדעת בעלים משוי שליח, וכדמוכח התם דהא באומר אמרו שליח עושה שליח (שם סו, ב), [3] א"נ בשחלה שליח או שנאנס שהשליח עושה שליח, משום דסתמא דמלתא כל שחלה דעת בעלים שימנה השליח שליח, וה"נ בכה"ג מיירי. ולא באו כאן אלא ללמד שהבעלים רשאים למנות שליח, ושהשליח שלהן ממנה שליח כדיניה:

19. חדושי הרשב"א על מסכת קידושין דף מא/א

ושליח ידיה צריכה שתמנה אותו בעדים דומיא דגרושין, כדאמרינן בפרק התקבל (שם סג, ב) צריכה שתי כתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה כו', וה"נ צריכה עדים שיאמרו בפנינו אמרה, אבל שליח ידיה לא צריך, אלא כל ששניהם מודים שזה אומר מנייתו שליח וזה מודה לו סגי ליה, וכ"כ הרמב"ם (פ"ג אישות הט"ו):

=====

20. תוספות מסכת קידושין דף מא עמוד ב ד"ה פיחת י'

פיחת י' או הוסיף י' תרומתו תרומה - [1] פ' בקונטרס פיחת שתרם א' ממ' וקאי פיחת אבעל הבית [2] וי"מ איפכא דפיחת שתרם אחד מששים וקאי פיחת אתרומה מ"מ משמע היכא דתרם השליח ואפי' אתא בעה"ב ואמר לו לא היה בדעתי לכך אפ"ה תרומתו תרומה וקשה דמאי שנא מדהא דאמר (ב"מ דף כב.) האומר לשלוחו צא ותרם והלך ותרם אם א"ל בעה"ב כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה ומוקי לה התם כגון דשויה בעה"ב שליח ואפ"ה אין תרומתו תרומה כיון שלא פירש לו בהדיא שמתרצה ליפות וי"ל דהתם היינו טעמא לפי שאין דרך בני אדם לברור היפות כדי לתרום אלא הבינונים אבל הכא דיח הרבה בני אדם דדרכן לתרום בעין יפה מצי למימר ליה להכי אמדתיך ובטלת דעתך אצל דעתי למה שאמדתיך.

21. רש"י על קידושין דף מא/ב

במחשבה - [1] נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה דכתיב (במדבר יח) ונחשב:

22. חדושי הרשב"א על מסכת קידושין דף מא/ב

מה לתרומה שכן ישנן במחשבה. יש מי שפ' שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר משום דכתיב (במדבר יח, כז) ונחשב לכם תרומתכם. ... [2] ויש מי שפ' דבמחשבה נמי פליגי, והכא ה"פ ישנה במחשבה שאם נטל ולא קרא לה שם תרומתו תרומה:

23. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת קידושין דף מא עמוד ב

מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח. יש להעיר למ"ד הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, א"כ למה נחשב שרוב מעשיהם ע"י שליח, ומצאתי בעצמות יוסף שעמד בזה ומבאר דמה שאמרו רוב מעשיהם ע"י שליח הכוונה היא מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י אחרים ולכך זהו סברא דמהני בהו שליחות, אבל אין הכוונה שרוב מעשיהם ע"י שליח "בתורת שליחות" דווקא.

24. שערים מצויינים בהלכה

מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים. מבואר דתרומה נקרא חול לגבי קדשים, אע"ג דתרומה נמי נקרא קודש כדאמרין במס' יבמות (עד: עה"כ (אמור כב-ז) "ואחר יאכל מן הקדשים" בתרומה הכתוב מדבר, מ"מ לגבי קדשים נקרא חול. ועי' במס' ב"מ (פד:) דאשתו של ר' אלעזר בר"ש אמרה לרבי, כלי שנשתמש בו קודש ישתמש בו חול, וקראה לרבינו הקדוש חול נגד ר' אלעזר בר"ש. ומזה הבאנו ראיה במס' חגיגה (יח.) לדברי תשו' הרמ"ע מפאנו (סי' קח) דאע"פ דחזה"מ נקרא קודש, כמו שאומרים בתפלת מוסף בחזה"מ מקרא קודש [וכ"כ הרמב"ם (יו"ט פ"ז ה"א) דחזה"מ נקרא קודש], מ"מ כשמבדיל במוצאי יו"ט הראשון לחזה"מ, אומרים המבדיל בין קודש לחול, והטעם לזה דבחזה"מ ליכא לאו באיסור מלאכה, אלא עשה בלבד, ולגבי יו"ט

נקרא חזה"מ חול. וע"ע מה שכתבנו במס' חגיגה (שם) ובמס' סוכה (לח. ד"ה הכא).

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת קידושין דף מא עמוד ב

מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית. הקשו האחרונים לשיטות הסוברים דישראל קודם מ"ת היה להם דין ב"נ א"כ היאך יכלו לעשות שליחות בפסח מצרים, והרי הך קרא דושחטו אותו [דילפינן מיני' שליחות בקדשים] איירי בפסח מצרים קודם מ"ת.

[1] והנה לפי מש"כ המשאת בנימין דעכו"ם לעכו"ם נעשה שליח, א"ש, אך שאר האחרונים נחלקו עליו בזה, עי' מג"א (סי' תמ"ה סק"ד), וא"כ יקשה קו' הנ"ל. [2] ויש לתרץ דגם אם לא היה להם דין ישראל קודם מ"ת מ"מ היו נחשבים "בני ברית" שהרי היו מצויין במילה, [וגם מלו בי"ד בניסן כדאיתא בדברי חז"ל]. [3] עוד יש לומר בזה, דאפשר דאפילו לסוברים דקודם מ"ת לא היה להם דין ישראל, מ"מ משעה שמלו עצמן בי"ד בניסן במצרים חל עליהם דין ישראל, דהנה הקשו הראשונים היאך אבותינו נכנסו לברית במילה וטבילה, והרי כבר היו מולין קודם לכן במצרים בע"פ, ותירץ הרמב"ן דמילה זו עצמה עלתה לגירותם, ומבואר ברמב"ן דמילה זו היתה תחילת גירותם, וא"כ י"ל דכבר מאז חל עליהם דין ישראל.

26. דבר יעקב מסכת קידושין דף מא עמוד ב

[ז] וכי כל הקהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו - התורא"ש והר"ן מבארים הלא אינו שוחט אלא אחד, כדילפינן בחולין [כט א] תובת שלא יהיו שנים שוחטים זבח אחד ואפ"ה אמר רחמנא ושחטו ש"מ ששלוחו של אדם כמותו.

האחרונים /לקח טוב סימן א, או"ש /גיר' ב - טו/, אפיק"י ח"ב סימן מד/ חקרו בגדר שליחות האם עצם המעשה מתיחס למשלח או דרך החלות או התוצאה של המעשה מתיחס למשלח.
הקו"ש [ב"מ אות ח] מוכיח מכאן שאין המעשה מתיחס לשולח, דאם מתיחס לשולח קשה כשהשולחים רבים נחשב כאילו כולם עשו מעשה השחיטה ואין שנים יכולים לשחוט.

גם הלקח טוב מביא ראיה זו ודוחה, דהא דהקפידה תורה שלא יהיו שנים שוחטים היינו כדי שמעשה השחיטה יעשה ע"י אחד ולא ע"י שנים, ולכן כאן ששליח אחד עשה מעשה לא איכפת לן שהמעשה מתיחס לשנים. עוד דחה דאם שנים עשו אז כל אחד עשה חלק מהשחיטה ומה שזה עשה זה לא עשה ותורה הקפידה שאחד יעשה שחיטה שלמה, אבל בשליחות אף אם השחיטה מתיחסת לכמה אנשים מ"מ לכל אחד מתיחס מעשה שחיטה שלם ובכה"ג אין קפידה.

27. דף על הדף מסכת קידושין דף מא עמוד ב

בגמ': מניין ששלוחו של אדם כמותו שנא' ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולן שוחטין וכו'.

הגאון ר' יוסף ענגיל בספרו לקח טוב (כלל א') האריך לדון ולבאר בהא דקי"ל שלוחו של אדם כמותו, אם הכוונה שגופו של שליח נחשב כגוף המשלח, או השליח לאדם אחר נחשב, רק שהמעשה אשר הוא עושה בשליחותו עכ"פ מתייחסת למשלח ונחשב שהמשלח עשה המעשה ההוא, או דלמא גם המעשה איננה מתייחסת למשלח רק שהתורה גזרה דע"י מינוי שליחות מועלת מעשה של האחר עברו כאילו עשאה בעצמו.

וכתב שם באות ו' דיש להוכיח מסוגין דע"כ אין מעשה השליח מתייחסת להמשלח, דהא לפי צד הזה אם יש הרבה משלחים נחשב שכל המשלחים עשו את המעשה, וא"כ איך שוחטין כל ישראל ע"י שליחות, והא עי"ז נחשב כמו שכל המשלחים שחטו, וקי"ל דשנים ששחטו זבח אחד הקרבן פסול, וכן קשה לפי הצד דהשליח נחשב כגוף המשלח, דגם לפ"ז הסברא נותנת להחשיב שלוחו של רבים כרבים, וע"כ צ"ל דאין השליח חשוב כאילו הוא המשלח, וגם אין הפעולה מתייחסת כאילו עשאה המשלח, אלא דיש כח לשליח לפעול עבור המשלח.

וכתב דיש לדחות דמה שהקפידה התורה שלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד בקדשים היינו רק אם ממש שנים שוחטין כל אחד בכח בפני עצמו, משא"כ כאן שהשליח היחיד שמשמש בכחו גופו במעשה השחיטה, בזה אינו פוסל מעשה השחיטה.

=====

28. הערות הגר"ש אלישיב מסכת קידושין דף מא עמוד א

שם. **ידוע קושיית המהרש"א בב"ב (ט"ז ע"א) על הא דאיתא התם גבי אברהם אבינו ע"ה דלא הכיר בשרה עד שירדה למצרים שלא הסתכל בה, והרי אסור לקדש את האשה עד שיראנה, [1] ותירץ המהרש"א דקודם שיקדשה ראה אותה ואח"כ לא ראה אותה שנים הרבה עד שירד למצרים והיה סבור שכבר אינה יפת מראה אחר שעברה שנים הרבה, [2] עוד תירץ המהרש"א דלא קיים אברהם את התורה אלא אחר שנצטוו על המילה עיין שם. (ומה שהעולם רגיל לתרץ דהאיסור הוה רק כשיש חשש שיראנה ואברהם ע"ה ל"ח לזה, ז"א דלא פלוג רבנן ועוד דהא חזינן הכא דבסוף ראה אותה).**

29. ספר באר מים חיים - פרשת תולדות - פרק כו

וילך יצחק אל אבימלך וגו'. לא אמר כאן וירד כמו באברהם שאמר וירד אברהם מצרימה כי מצרים הוא בתכלית הירידה מקור מקום הטומאה ערות הארץ ועל כן ירידה גדולה היא זו ...